

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

**МАТЕРІАЛИ НАУКОВОГО СЕМІНАРУ
МОВА І ПРАВО**

12 листопада 2014 року

Дніпропетровськ 2014

ББК: 74.580.25

П - 78

Матеріали наукового семінару «Мова і право» (12 листопада 2014 року, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ). – Д.: Адверта, 2014. – 129 с.

(в авторській редакції)

Вміщено матеріали наукового семінару, в якому взяв участь професорсько-викладацький склад мовних кафедр Дніпропетровська та інших міст України. Тематика статей охоплює актуальні проблеми системного підходу до термінотворення, перекладу, вивчення та застосування іншомовних термінів під час навчання рідній та іноземній мовам у спеціалізованих вищих навчальних закладах, погляди про культуру професійного мовлення (українською та англійською мовами), медіаосвіту та медіавпливи на аудиторію, а також правову підтримку української мови в Україні. Матеріали наукового семінару можуть бути використані викладачами для підготовки до занять з рідної та іноземної мов, а також для розробки підручників та посібників, які б передбачали достатню мовну підготовку студентів, курсантів, магістрів та ад'юнктів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

д-р філол. наук, проф. професор кафедри мовної підготовки

А. М. Поповський

канд. пед. наук завідувач кафедри мовної підготовки

Н. О. Побережна

канд. філол. наук, доц. доцент кафедри мовної підготовки

В. Я. Мороз

канд. філол. наук доцент кафедри мовної підготовки

Т. В. Крашеніннікова

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

© Автори, 2014 з

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
ПРОБЛЕМАТИКА ОЧИМА НАУКОВЦІВ	
Бойко О.Т. Уникай, змінюй, адаптуй або приймай.....	6
Весельська Г.С. Лінгвістичні аспекти вивчення сполучників української літературної мови.....	7
Горун Г.Р. Навчання професійної лексики за допомогою сучасних технологій....	9
Гримашевич Г.І. Статичне й динамічне в українській діалектологічній термінології.....	11
Дащенко Г.В. Використання лінгвокраїнознавчого аспекту при навчанні іноземних мов.....	13
Звягіна Г.О. Робота з текстом як необхідна складова мовної підготовки студентів до міжкультурної комунікації.....	14
Ігнатєва С.Є. Словники – музеї слів (нові здобутки учених Національного гірничого університету).....	16
Книш Є.С., Кузьменко В.Ю. Лінгвістична складова як значущий фактор формування конкурентоспроможного архітектора.....	18
Крашеніннікова Т.В. Способи творення назв наркотичних речовин.....	20
Кузьменко А.О. Особливості роботи з відеофільмами у викладанні англійської мови.....	23
Лакомська І.В. Фразеологізми та паремії як актуалізатори впливу ЗМІ.....	25
Мішеніна Т.М. Фахово орієнтовані завдання у змісті курсових проектів як форма науково-дослідницької роботи майбутніх філологів в умовах ВПНЗ.....	26
Мороз В.Я. Гостинність як християнський духовний феномен.....	29
Палій В.М. Експресивний дискурс як система інформаційного вираження.....	31
Побережна Н.О. Засоби мультимедіа у навчанні іноземних мов студентів юридичних спеціальностей.....	33
Поповський А.М. Будьмо не споглядачами, а ретельними садівниками культури української літературної мови.....	36
Почуєва В. В. Метод проектів як засіб професійно-спрямованого навчання майбутніх фахівців.....	37
Рибак В.О. Кость Левицький і поле розвитку правничої термінології та правознавства в Галичинні.....	40
Рижченко О.В. Навчання професійно-орієнтованому спілкуванню іноземною мовою студентів немовних вузів.....	42
Руколянська Н.В. Лексико-семантична категорія «процесуальні ознаки» в термінології кримінального процесуального права.....	43
Сковронська І.Ю. Фразеологія двомовної української преси США і Канади: національно-культурні особливості.....	45
Слишинська Г.М. Впливові аспекти ключових слів у судових промовах адвокатів.....	47
Токарська А.С. Медіа-захист як засіб протиборства в інформаційній війні.....	49
Тютюнник В.Ю., Давиденко Ю.Є., Ільєва К.А. Деякі особливості антонімічних відносин у російській та англійській термінології урбоекології.....	51
Тягло Л.В. Мовна складова фахової підготовки медика.....	53
Чухно Т.В. Формування професійної іншомовної компетентності магістрантів....	55

Школа В.М. Епічна традиція у творах українських драматургів 20-30-х років ХХ століття.....	56
Шубенок Т.І. Мистецтво складання судової промови.....	58
Юськів Б.М. Відображення юридичного світогляду у мовній свідомості галичан.....	59
Янковська Г.В. Державна мова у системі понять конституційного права.....	61
Янчук Н.В. Наукова лінгвістична термінологія як засіб формування мовнокомунікативної компетенції майбутнього вчителя-філолога.....	65
СТУДЕНТСЬКІ СТУДІЇ	
Білова К.О. Співпраця працівників ОВС із представниками засобів масової інформації.....	67
Васковець Н.В. Концепції медичної етики.....	69
Гордейченко А.Р. Цікаві факти з мовного законодавства.....	70
Гринько В. Словосполучення з компонентами кольоропозначення.....	73
Гришин В.А. Актуальність вивчення англійської мови для працівників міліції.....	76
Гресь О.В. Етичні вчення давнього Китаю.....	77
Гузман С.Т. Лікарське мистецтво Давньої Індії: особливості медичної термінології.....	78
Жур А.В. Морально-етичні основи японського етикету.....	80
Іващенко Ю.К. Судово-лінгвістична експертиза тексту.....	81
Карпенко О. Очима Олександра Довженка сприймаймо наш неспокійний час.....	83
Кизим К. Розвиток медичної термінології у ХVІІІ століття.....	86
Кожемяка Ю.І. Синонімія у текстах статей Цивільного кодексу України.....	87
Кравченко О. Ю. Психолінгвістика у теорії та практиці.....	89
Куницька А.А. Жанрові модифікації подорожнього нарису в регіональних ЗМІ.....	91
Лахай С.Й. Особливості провадження слідчих дій за участі іноземних громадян.....	93
Мазенко Н.А. Гостинність як складова культури поведінки.....	96
Матвійчук І. В. Психологічні аспекти військової діяльності характерників.....	98
Мунтян О.Р. Епоніми в електротехніці.....	100
Окунська М.О. Мова права та особливості перекладу.....	101
Павленко Є.А. Специфіка побудови питальних речень під час допиту правопорушника.....	103
Савченко В.О. Проблеми унормування сучасної української термінології.....	105
Садовников Р.О. Культура телевізійного мовлення та шляхи його вдосконалення.....	107
Скулинець О.В. Слово як метод лікування.....	108
Скулинець О.В. Слово як метод лікування.....	111
Фоменкова К. С. Актуальність вивчення англійської мови для працівників міліції.....	113
Швидько А.Я. До питання тлумачення терміна комп'ютинг.....	114
Южека Р.С. Правовий статус української мови.....	115
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	117

СПОСОБИ ТВОРЕННЯ НАЗВ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

Т.В. Крашеніннікова

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

Нашу молодь постійно підстерігають безліч випробувань, серед яких так звані погані звички: паління, алкоголь, наркотики, статеві стосунки, що тягнуть за собою масу хвороб. Зупинимося на одній із проблем, з якою стикається наше молоде покоління. Це – наркотики. Матеріали, опубліковані в енциклопедичній, довідковій, наркологічній, кримінологічній та кримінально-правовій літературі, свідчать, що наркотичні речовини, які полегшують страждання і змінюють настрої, були відомі людству і застосовувались ним протягом усієї писаної історії [6, с.7]. Довгий час релігія стримувала зловживання наркотиками та їх нелегальний обіг, але у ХІХ столітті це явище почало набувати масовості. Наркоманія як хвороба і незаконний обіг наркотичних засобів належить до глобальних проблем сучасності і відповідно створює певний пласт лексики.

Однією із груп є назви, складовою яких є хімічні елементи, що охоплюють майже весь алфавіт української мови: *алкоголь (етанол), ацеторфін, бамбутерол, бензетидін, буметанід, болденон, гідроморфінол, гідрокодон, гестрїнон, даназол, дростанолон, екгонин, етаміван, ефедрін, ізометадон, індапамід, канренон, катін, кодеїн, кофеїн, лабеталол, леворфанол, манітол, марихуана, местеролон, мефенорекс, морфін, надодол, нандролон, норморфін, оксандролон, оксиместерон, оксикодон, перолін, проперидин, промедол, рацеметорфан, репротерол, салметерол, стрихнін, тестостерон, тебаїн, фенадоксон, хлорталідон* та інші.

До другої групи відносимо лексику, виражену іменником, що символізує різний вплив на людину (від назв наркотичних речовин до хворобливих потягів, які вони викликають): **галюциногени** – природні та синтетичні речовини, які викликають психічні розлади. Вони мають обмежене лікувальне значення, їх використовують для наукових досліджень [7, с. 235-236]; **гашиш** – висушена смола, що виділяється жіночими рослинами індійської коноплі; наркотик [7, с.245]; відділена смола, очищена чи неочищена, яку одержують з рослин роду *Cannabis*. Найчастіше зустрічається у вигляді спеціально підготовленої суміші відділеної смоли, пилку рослин та подріблених верхівок рослин *Cannabis* з різними наповнювачами (це можуть бути паста, плитки, кульки, таблетки тощо) [5, с.70]; **гашишизм** – патологічний потяг до вживання гашишу. Один з видів наркоманії, що спричиняє серйозні психічні розлади а фізичну деградацію [7, с.245]; **героїн** – похідне від морфіну; болезаспокійливий засіб, який пригнічує центральну нервову систему [7, с. 266]; дуже сильний наркотик, що виготовляється з морфію; у десять раз сильніший за морфій і у двадцять за опій [5, с.71]; **героїнізм** – це хвороблива пристрасть до героїну; один з видів наркоманії [7, с.267]; **зловживання** – це соціальне явище, яке виражається у споживанні заборонених наркотиків і психотропів, а також вживанні інших наркотичних і психотропних речовин, що перебувають під

контролем на національній території [1, с.2]; **кайф** – безтурботний і приємний відпочинок [7, с.492]; **кодеїн** – алкалоїд, що міститься в опіумі, який видобувається з маку. Застосовують головним чином проти кашлю [7, с. 532]; **кока** – південноамериканський кущ родини кокаїнових. Листя цієї рослини містить кокаїн [7, с. 532]; **кокаїн** – це наркотик, який одержують з листя кокаїнового куща, а також застосовують як знеболюючий засіб [7, с. 532]; це дуже дрібні кристали білого кольору, отримані з листя однієї з південноамериканських рослин (кокаїновий кущ) [5, с.71]; **кокаїнізм** – один з видів наркоманії, хвороблива пристрасть до вживання кокаїну [7, с. 532]; **марихуана** – наркотик із висушеного листя і квіток індійських конопель. Вживання марихуани призводить до наркоманії [7, с. 619]; це один із найбільш поширених наркотиків, який отримують із рослини каннабіс або коноплі, реакція після вживання різна. Одні розслаблюються, у них піднімається настрій, інші відчують занепокоєння і навіть страх [1, с. 19]; цілі або різного ступеня подрібнення верхівки рослин каннабіс з квітками, залишками стебла чи плодами (за винятком центрального стебла, насіння та листя, якщо вони не супроводжуються верхівками) або окремі їх частини (квітки, пилок), з яких не була виділена смола і які містять тетрагідроканнабіноли [5, с. 70]; **морфій** – виготовлений з опію препарат, який являє собою безколірні кристали, що погано розчиняються у воді [5, с. 71]; **морфін** – наркотичний і беззаспокійливий засіб, що міститься в молочному соку опіумного маку [7, с. 656]; **наркоман** – той, хто має хворобливий потяг до вживання наркотиків [4, с. 269]; це хворий, якому у визначеному порядку поставлено діагноз наркоманія [6, с.128]; людина, хвора на наркоманію [7, с. 663]; **наркоманія** – це хворобливий потяг до вживання наркотиків [4, с. 269]; це тяжке психічне захворювання, яке обумовлене систематичним вживанням наркотичних засобів або психотропних речовин, і характеризується психічною або фізичною залежністю від них; це особливий вид психічного розладу, який виникає в наслідок адаптації людського організму до ейфорійної дії наркотичних засобів і розвивається під їх впливом у формі патологічного процесу; це хворобливий психічний стан, який обумовлений хронічною інтоксикацією внаслідок зловживання наркотичними засобами, і характеризується психічною або фізичною залежністю від них [6, с. 127-128]; це хворобливий потяг до вживання наркотиків, що призводить до важких порушень фізичних і психічних функцій організму [7, с. 663]; **наркотик** – речовина, що збуджує або пригнічує центральну нервову систему людини [4, с.269]; **наркотики** – це сильнодіючі природні й синтетичні речовини, які можуть викликати наркоманію; група лікарських засобів, які використовують для наркозу [7, с. 663]; **опій** – застиглий сік опійного маку [2]; сік снотворного маку, що згорнувся [5, с. 70]; **прозелітизм** – це прагнення наркомана втягнути оточуючих у немедичну наркотизацію [6, с. 17]; **прекурсори** – речовини та їх солі – класифіковані в міжнародних конвенціях як хімічні матеріали, які використовуються для виготовлення наркотичних засобів і психотропних

речовин, а також хімічні речовини та їх солі, які використовуються з цією ж метою і віднесені до зазначеної категорії Комітетом [3, с. 48].

Великої різниці між тлумаченнями слів у вказаних джерелах немає, але у слові *гашиш* щодо визначення є зауваження: словник іншомовних слів пояснює його як «висушена смола», а А. А. Музика – як «відділена смола, очищена чи неочищена».

Звернемо увагу і на способи словотвору деяких понять. Основними у наркотичній лексиці є утворення слів іншомовного походження за допомогою суфіксів **-изм** (*гашишизм, прозелітизм, наркотизм*), **-ізм** (*героїнізм, кокаїнізм*), **-їзм** (*опійїзм*), **-іст** (*морфініст*), а також зафіксовані складні іменники, утворені за допомогою сполучного голосного **-о-** (*гашишоманія, морфіноманія, наркобізнес, наркокультура, наркосировина, опіографія, опіокуріння*).

Третю групу складають назви, виражені словосполученнями:

[прикметник + іменник]: екстракційний опій (екстракт макової соломи, концентрат макової соломи) – засіб, що отримують із макової соломи шляхом виділення (екстракції) наркотично активних алкалоїдів за допомогою води або органічних чинників; може зустрічатися в рідкому, смолоподібному або твердому стані [5, с.70]; **кров'яний допінг** – це введення крові, еритроцитів і споріднених продуктів крові в організм спортсмена. Цій процедурі може передувати видалення крові з організму спортсмена, який продовжує тренуватися у такому стані дефіциту крові [2]; **макова солома** – всі частини, цілі чи подрібнені (за винятком дозрілого насіння), рослини виду мак снотворний, зібрані яким завгодно способом, що містять наркотично активні алкалоїди опію [5, с.70]; **медичний опій** – означає опій, який був оброблений для застосування з медичною метою [2];

[іменник + іменник]: лист кока – означає лист кокаїнового куща, за винятком листя, з яких видалений весь екгонін, кокаїн та інші алкалоїди екгоніну [2].

Отже, опрацювавши енциклопедичну, довідкову та кримінально-правову літературу, які тлумачать лексику, пов'язану з наркотиками та їх вживанням чи використанням, з'ясовано, що вказану лексику можна розділити за способом їх творення на декілька груп: назви, складовою яких є хімічні елементи (має найбільше найменувань); назви, виражені іменником, що символізують різний вплив на людину (як в однині, так і в множині); назви, виражені словосполученнями: прикметник + іменник, іменник + іменник, де переважає перша конструкція. Звичайно, ці дослідження не зменшать кількості хворих на наркоманію, але можливо допоможуть науковцям-правникам та слідчим краще орієнтуватися в тлумаченні наркотичної лексики.

Література

1. Ворник Б.М., Голубов О.П., Коломієць В.П., Подшивалов К.В. Безпечна поведінка. Інформаційний посібник для підлітків та молоді. – К., 1999. – С.19.

2. Єдина конвенція про наркотичні засоби від 30 березня 1961 року (Поправки до конвенції в Протоколі (995_881) від 25.03.1972). – Стаття 1.
3. Закон України від 15 лютого 1995 року “Про обіг наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів” // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №10. – Стаття 1.
4. Івченко А.О. Тлумачний словник української мови. – Харків, 2002.
5. Музика А.А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів. – К.: Логос, 1998. – 324с.
6. Селіванов М.П., Хрупа М.С. Антинаркотичне законодавство України. Історія. Теорія. Коментар. – К., 1997.
7. Словник іншомовних слів / Уклад. Л.О. Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.